7570 - Teşehhüdde parmağı hareket ettirmek

Soru

Ben, bazı namaz kılanların, teşehhüd sırasında şehâdet parmaklarını yukarıya ve aşağıya hareket ettirdiklerini gördüm. Bu davranış sünnetten midir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre O, namazda teşehhüdde iken şehâdet parmağıyla işâret edip onu hareket ettirirdi.

İlim ehli, bu meselede birtakım farklı görüşlere ayrılmışlardır:

1. Hanefîler: Kelime-i şehâdetin nefy (red) kısmında yani, "eşhedu en lâ ilâhe illallah" derken "lâ" sözüne kadar şehâdet parmağının kaldırılacağını, "illallah" sözünde ise şehâdet parmağının indirileceğini söylemişlerdir.

2. Şâfiîler: Kelime-i şehâdetin "illallah" kısmında kaldırılacağını söylemişlerdir.

3. Mâlikîler: Namazı bitirinceye (selâm verinceye) kadar şehâdet parmağını sağa ve sola doğru hareket ettirilir.

4. Allah lafzı celâlini her zikrettiğinde şehâdet parmağıyla işâret edip onu hareket ettirir.

Değerli âlim Elbânî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde bu tahditler (sınırlamalar/ kayıtlar) ve keyfiyetlerden hiçbirin aslı (delili) yoktur. Şayet Allah lafzını zikrettiğinde şehâdet parmağını

hareket ettirir demiş olmasalardı, Hanbelîlerin görüşü, bunların içinde doğruya en yakın olanı idi." ("Temâmu'l-Minneh"; s: 223)

İkincisi:

Bu meseledeki delillere gelince:

a). Abdullah b. Zubeyr'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَعَدَ فِي الصَّلاَةِ جَعَلَ قَدَمَهُ الْيُسْرَى بَيْنَ فَخِذِهِ وَسَاقِهِ، وَفَرَشَ قَدَمَهُ الْيُمْنَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى، وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى، وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ. [رواه مسلم]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- namazda oturduğu zaman, sol ayağını (sağ) uyluğunun ve bacağının (incik kemiğinin) altına koyar, sağ ayağını da yere döşerdi (yayardı). Sol elini sol dizinin üzerine, sağ elini sağ uyluğunun üzerine koyar ve (şehâdet) parmağıyla da işâret ederdi." (Müslim; hadis no: 579)

Yine Abdullah b. Zubeyr'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُشِيرُ بِأُصْبُعِهِ إِذَا دَعَا وَلاَ يُحَرِّكُهَا.

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- duâ ettiği zaman (şehâdet) parmağıyla işâret eder, fakat parmağını hareket ettirmezdi." (Nesâî; hadis no: 1270. Ebu Dâvud; hadis no: 989)

Bu fazlalık (yani parmağını hareket ettirmezdi), İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- "Zâdu'l-Meâd", c:1, s: 238)'de bu rivâyetin zayıf olduğunu belirtmiştir.

Elbânî de -Allah ona rahmet etsin-, "Temâmu'l-Minneh"; (s: 218)'de bu rivâyetin zayıf olduğunu belirtmiştir.

b). Vâil b. Hucr'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

قُلْتُ لَأَنْظُرَنَّ إِلَى صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يُصَلِّي فَنَظَرْتُ إِلَيْهِ فَقَامَ فَكَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَاذَتَا بِأُذُنَيْهِ ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى كَفِّهِ الْيُسْرَى وَالرُّسْغِ وَالسَّاعِدِ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ مِثْلَهَا قَالَ: وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، ثُمَّ لَمَّا رَفَعَ

رَأْسَهُ رَفَعَ يَدَيْهِ مِثْلَهَا، ثُمَّ سَجَدَ فَجَعَلَ كَفَّيْهِ بِحِذَاءِ أُذُنَيْهِ، ثُمَّ قَعَدَ وَافْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى، وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ وَرُكْبَتِهِ الْيُسْرَى، وَجَعَلَ حَدَّ مِرْفَقِهِ الْأَيْمَنِ عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى، ثُمَّ قَبَضَ اثْنَتَيْنِ مِنْ أَصَابِعِهِ، وَحَلَّقَ حَلْقَةً ثُمَّ رَفَعَ إِصْبَعَهُ فَرَأَيْتُهُ يُحَرِّكُهَا يَدْعُو بِهَا. [رواه أحمد والنسائي وصححه الألباني في صحيح النسائي]

"Kendi kendime:

- Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in nasıl namaz kıldığına mutlaka bakacağım dedim ve O'na baktım. O ayağa kalktı, tekbir getirip ellerini, kulaklarının hizâsına gelinceye kadar kaldırdı ve sağ elini, sol avucunun sırtına, bileğinin ve kolunun üzerine gelecek şekilde koydu.

(Vâil, sözünün devamında) şöyle dedi:

- Sonra rükû'a gitmek istediğinde ellerini aynı şekilde kaldırdı ve ardından ellerini dizlerinin üzerine koydu, sonra başını kaldırdı, ellerini de (baş tarafta olduğu gibi) aynı şekilde kaldırdı, sonra secdeye vardı ve avuçlarını kulaklarının hizâsına koydu, sonra oturup sol ayağının üzerine çöktü ve sol avucunu, (sol) uyluğunun ve sol dizinin üzerine koydu, sağ dirseğini ise sağ uyluğunun üzerine koydu, sonra iki parmağını (baş ve ortaparmağını) yumup bir halka şekline getirdi, sonra (işâret) parmağını kaldırdı. Ben de, O'nun, işâret parmağını hareket ettirerek onunla duâ ederken gördüm." (Ahmed; hadis no:18890.Nesâî;hadis no:888. Elbânî, "Sahih-i Nesâî'de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.)

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin-, teşehhüdde şehâdet parmağını hareket ettirmenin, her duâ cümlesinde olacağına delil olarak bu hadisi: (...işâret parmağını hareket ettirerek onunla duâ ederken gördüm) göstermiştir.

Nitekim "eş-Şerhu'l-Mumti'" adlı kitabında şöyle demiştir:

- Esselâmu aleyke eyyuhen-nebiyyu: Burada işâret vardır.Çünkü selâm haber olup duâ anlamındadır.

- Esselâmu aleynâ: Burada işâret vardır.

- Allahumme salli a'lâ Muhammed: Burada işâret vardır.

- Allahumme bârik a'lâ Muhammed: Burada işâret vardır.

- Eûzu billâhi min azâbi cehennem: Burada işâret vardır.

- ve min azâbi'l-kabr: Burada işâret vardır.

- ve min fitneti'l-mahyâ ve'l-memât: Burada işâret vardır.

- ve min fitneti'l-Mesîhi'd-Deccâl: Burada işâret vardır.

Duâ ettiğin Allah Teâlâ'nın yüceliğine der duâ ettikçe şehâdet parmağınla işâret edersin.Bu davranış, sünnete daha yakındır."

Üçüncüsü:

İşâret ederken şehâdet parmağına bakması sünnettendir.

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Gözlerini işâret ettiği şehâdet parmağından başka bir yere bakmaması, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetindendir. Bu konuda Ebu Dâvud'un süneninde gelen sahih bir hadis vardır.Buna göre şehâdet parmağını kıbleye yönelterek onunla işâret eder. İşâretle de tevhîd ve ihlasa niyet eder." ("Sahih-i Müslim Şerhi"; c: 5, s: 81)

İmam Nevevî'in -Allah ona rahmet etsin- işâret ettiği hadis, yukarıda geçen Abdullah b. Zubeyr'in hadisidir. Ebu Dâvud'un (hadis no: 989) lafzı şöyledir:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَلَسَ فِى الصَّلاَةِ وَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى، وَكَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى، وَأَشَارَ بِإِصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ لاَ يُجَاوِزُ بَصَرُهُ إِشَارَتَهُ. [رواه أبو داود والنسائي]

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- namazda oturduğu zaman, sol avucunu sol uyluğunun üzerine, sağ avucunu sağ uyluğunun üzerine koyar, şehâdet parmağıyla da işâret eder, gözlerini (şehâdet parmağıyla yaptığı) işâretten ayırmazdı." (Ebu Davud; hadis no:989.Nesâî;hadis no:1275).Elbânî, "Sahih-i Ebî Dâvud"da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.)

Dördüncüsü:

Şehâdet parmağıyla kıbleye işâret etmesi, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetindendir.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ رَأَى رَجُلاً يُحَرِّكُ الْحَصَا بِيَدِهِ وَهُوَ فِى الصَّلاَةِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ: لاَ تُحَرِّكِ الْحَصَا وَأَنْتَ فِى الصَّلاَةِ، فَإِنَّ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَلَكِنِ اصْنَعْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ. [رواه النسائي وابن خزيمة وابن حبان وصححه الألباني في صحيح النسائي]

"İbn-i Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o, namazda iken çakıl taşlarını kurcalayan bir adamı gördü. Adam namazı bitirince Abdullah (b. Ömer) ona şöyle dedi:

- "Namazda iken çakıl taşlarını alt üst etme (çakıl taşlarıyla oynama)! Zira bu davranış şeytanın işidir. Fakat sen de Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yaptığı gibi yap.

(Râvî) dedi ki:

Ardından sağ elini, sağ uyluğunun üzerine koydu ve baş parmağını takip eden (şehâdet) parmağıyla da kıbleye işâret etti. Sonra şöyle dedi:

- Ben, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i böyle yaparken gördüm." (Nesâî; hadis no: 1160. İbn-i Huzeyme; 1/355. İbn-i Hiban; 5/273.Elbânî, "Sahih-i Nesâî"de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.)

Beşincisi:

İşâret ederken şehâdet parmağını yere doğru eğmek.

Ebu Dâvud; (hadis no: 991) ve Nesâî; (hadis no: 1274)'de Numeyr b. El-Huzâî'nin hadisinde böyle gelmiştir.Fakat hadis zayıftır.

Bu konuda "Temâmu'l-Minneh"; (s: 222)'e bakabilirsiniz.

Allah Teâlâ en iyi bilendir.